יציאות השבת פרק ראשון שבת יא.

עשרים ושש דכתיב שתים עשרה שנה עבדו אם כדרלעומר. אין זו שלוש וי"ב מרדו אין זו שלוש שהיו בהן מלחמות הרי כ"ה שנים **ושנת** כ"ו נהרג כדרלעומר והיתה בשלוש כ"ו הנותרים מנ"ב: **לרומם בית אלהינו.** ועל ידי כן זכינו לתת לנו גדר ביהודה: **קשקושי ואכרורי.** [1]ביריעות ומגדלים: **רב אשי** ראש ישיבה היה במתא מחסיא ומנעם מלהגביה בתיהם יותר מהכה"נ: **אתא ישמעאל.** לשמשו: **ולא אתא נכרי.** לדומים שהיו רשעי' יותר: **אכר.** (א) אומה מבני פרסיים: **אלמיד חכם.** אם יקיטנו יעיטנו וכן יתום ואלמנה מפני שדמעתן מצויה: **חולי.** הוא חולי אדון המנוונים[2] והולך ומתים כח כגון אשתא וחולי הראש: **כאב.** הוא ההולך ונא כגון כאב שן כאב מכה: **מיחוש.** משאש בעלמא לפי שעה וקל: **חלנה של רשום.** עומק לבם שהוא צריך להיות לו לב לכמה מדינות למם הקנוד ולכמה מלחמות ולכמה משפטים והכל ביום אחד: **עינגא חילפא.** (ב) שליטי לבנון שהוא משומה מפני שהבהמה בקטנותה אינה עדיין בכחה והולד ראשון ושני אינו בריא: **והא פגא ליה ריש אם אתחילו אין מפסיקין.** וגבי תפלה קיימינן ולמה ליה למיהדר למיתני ואין מפסיקין לתפלה: **אתאן לדברי תורה.** ומילתא אחריתי נקט: **חבריס העוסקין בתורה מפסיקין.** תורתן לקריאת שמע דזמנה דאורייתא ובשבבך ובקומך[3] ואין מפסיקין לתפלה: **אכל אנו.** הואיל ומפסיקין תורתנו לאומותינו כ"ש שנפסיק לתפלה: **עיבור שנה.** שהיו עושים שבעה לעליה ונושאין ונותנין אם השנה ראויה ולריכה להתעבר כדאמר בסנהדרין (יא:) על האביב ועל פירות האילן ועל התקופה: **מתני' שמע ישכח ויצא.** מבער כניס מבגדיו דמתרגמינן בערמי פלימי (דברים כו) ולקמן (יב.) מפרש טעמא: **ולא יקרא לאור הנר.** בספר שמע יטה הנר להביא השמן לפי הפתילה שילבך יפה ונמצא מבעיר בשבת: **המוז.** חזן הכנסת המקרא שבעה הקולמוס בתורה ופעמים שאינו יודע היכן צריכין לקרות למחר וראוה היכן קורין תינוקות של בית רבן בשבת זו והן קורין בסדר לאור הנר בבית הכנסת ויודע שהיא פרשה של שבת זו. ל"א חזן מלמד תינוקות וראוה היכן יתחילו למחר והיכא יסיימו פרשיותיהן: **כיולא בו.** לעשות הרחקה לעבירה אמרו: **לא יאכל הזב עם הזבה.** וכ"ש טהור עם הזבה: **מפני הרגל עבירה.** מפני שמתוך שמתחדדין יבא לבעול זבה שהיא בנדה: **גמ' לא יעמוד אדם** [4]**ברה"י.** ויושבו פיו ורגלו ברה"ר לאחוז כלי ולשתות גזרה שמא יוציא הכלי אליו ונמצא מתחייב חטאת: וכן

ולא תחת הבר. פירש בקונטרס חבר פרסיים ול"ג דפרסיים היו בבבל מימות כורש כדפירש"י בפ"ב דגיטין (דף ח.) וחברים בימי רבי יוחנן אתו לבבל כדאמר בהכא על יבמתו (יבמות סג:) ועוד דאמרינן בקידושין (עב.) הראני פרסיים דומין למילות בית דוד הראני חברין דומין למלאכי חבלה משמע דחברי אומה אחרת היא והא דאמר בפרק ב' דגיטין (דף ח.) אתא חברא שקל שרגא מקמייהו אמר רחמנא לא בטולך לא בטולא דבר עשו לימרא דבני אדומים מעלי מפרסיים והתניא אלהים הבין דרכה וגו' ידע הקב"ה שאין ישראל יכולים לקבל רוב גזרותיו של עשו הרשע עמד והגלו אותם לבבל לאו משום דחברים היו פרסאי אלא עיקר היו הפרסיים והחברים שביניהם היו כפופין להן ומשני הא מקמי דאתו חברי לבבל היו פרסאי מעלו מרומאי והא דקאמר לא בטולך לא בטולא דבר עשו בחר לאתו חברי לבבל בימי ר' יוחנן דכמוכח בהכא על יבמתו (יבמות סג:) והרגיעו את הפרסיים דרומיים מעלי מפרסאי ורש"י פירש שם דאתו חברי לבבל היו פרסאי בימי כורש ול"ג כדפרש"י דהא בימי רבי יוחנן אתו חברי ופרסיים בימי כורש וכדמוכח בקידושין (דף עב.) דלאו אומה אחת הן והר"ר יעקב מקורביל (ג) [3]מפרש דחברים היו מחברים מפרסיים דומים למלאכי חבלה לפי שלובשים בגדים שחורים ורחבים והיינו דשקל הכומר שרגא להבדיל לע"ז שלהן:

בגון אנו מפסיקין בין לקריאת שמע בין לתפלה. והא דאמר ליה רבי זירא לרבי ירמיה [4]מסיר אזנו משמוע תורה וגו' וי"ל תורתו היתה אומנתו או עדיין לא היתה שעה עוברת:

בגון רבי שמעון בן יוחי וחבריו. והא דאמר לקמן (דף לג:) כי הוה מטיא [5] (זמן תפלה) לבש ומכסי ומצלי ההוא [6] מלאי הייגו ק"ש:

בעיבור שנה. אלא יתקלקלו המועדות:

שמא ישכח ויצא. אליבא דרבא דאמר לא גזרי גזירה לגזירה אין לפרש שמא ישכח המתנו לתפילה יגא ליכא איסור דאוריתא כדאיתא בפ"ב דב"ק (דף כו:) הכיר בה ומכתה לענין שבת פטור אלא שמא ישכח את המתנו להגיעו עד שיהיה שבת ולבסוף כשיזכור את המתנו ישכח שהוא שבת ויצא: **לא** יעמוד אדם ברה"ר ורשותה ברה"י. כהמולא תפילין (עירובין דף לט.) מיקי לה בחפלים הלריכים לו ודברי הכל פי' אפי' רבנן דאמרי עומד אדם בר"ה ומעלטל ברה"י הכא מודו דכיון דלריך לשתות איכא למיחש שמא יביאם אלו וא"ת השתא נמי כי יכנים ראשו ורובו אמאי שרי הא מפיק מרה"י לרה"ר שלוקח ברה"י ונחת בבטנו ברה"ר דהכי אמר התם השתא נמי מיס ורק מייב חטאת ויש לומר דבליעתו היינו הנחתו ואין לחוש כמה ששוב בבנסים לתוך מעיו כדאמר (לקמן דף פ.) הוליא דיו לכתוב ב' אותיות וכתבן כשהוא מהלך מייב דכתיבתן זו היא הנחתן ואתי שפיר הא דפרק אמרו לו (כריתות דף יג:) יש לאוכל אכילה אחת וחייב ד' חטאות ואחת אחד רבי מאיר אומר אף אם היתה שבת והוליאו בפיו חייב והשתא היכי תני ר"מ הוצאה דלא מחייב עלה עד שתנוח במעיו בהדי הנהו דמחייב

כ"ץ דכתיב [1]שתים עשרה שנה עבדו את כדרלעומר ושלש עשרה שנה מרדו ובארבע עשרה שנה וגו': ואמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב [א]כל עיר שגגותיה גבוהין מבית הכנסת לסוף חרבה שנאמר [2]לרומם את בית אלהינו ולהעמיד את חרבותיו וה"מ בבתים אבל [ב] [ג]בקשקושי [ד]ואכרורי לית לן בה אמר רב אשי אנא עבדי למתא מחסיא דלא חרבה והא חרבה מאותו עון לא חרבה: ואמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב תחת ישמעאל ולא תחת נכרי תחת נכרי ולא תחת חבר תחת חבר ולא תחת תלמיד חכם תחת ת"ח ולא תחת יתום ואלמנה: ואמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב כל חולי ולא חולי מעים כל כאב ולא כאב לב כל מיחוש ולא מיחוש ראש כל רעה ולא אשה רעה: ואמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב אם יהיו כל הימים דיו ואגמים קולמוסים ושמים יריעות וכל בני אדם לבלרין אין מספיקים לכתוב חללה של רשות מאי קראה אמר רב משרשיא [3]שמים לרום וארץ לעומק ולב מלכים אין חקר: [4]ואמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב [5]יפה תענית לחלום כאש לנעורת אמר רב חסדא [6]ובו ביום ואמר רב יוסף [7]אפי' בשבת רב יהושע בריה דרב אידי איקלע לבי רב אשי עבדי ליה עיגלא תילתא אמרו ליה לטעום מר מידי אמר להו בתענית יתיבנא אמרו ליה ולא סבר ליה מר להא דרב יהודה דאמר [8]רב יהודה [9]לוה אדם תעניתו ופורע א"ל תענית חלום הוא ואמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב יפה תענית לחלום כאש לנעורת ואמר רב חסדא ובו ביום ואמר רב יוסף אפי' בשבת: ואם התחילו אין מפסיקין מפסיקין לק"ש: הא תנא ליה רישא אין מפסיקין סיפא אתאן לדברי תורה דתניא [10]חברים שהיו עוסקין בתורה [11]מפסיקין לק"ש ואין מפסיקין לתפלה א"ר יוחנן [12]לא שנו אלא כגון ר"ש בן יוחי וחביריו שתורתן אומנותן אבל כגון אנו מפסיקין לק"ש ולתפלה והתניא כשם שאין מפסיקין לתפלה כך אין מפסיקין לק"ש כי תני התיא [13]בעיבור שנה דאמר רב אדא בר אהבה וכן תנו סבי דהגרוניא אמר רבי אלעזר בר צדוק כשהיינו עוסקין בעיבור השנה ביבנה לא היינו מפסיקין לא לקריאת שמע ולא לתפלה: **מתני'** לא יצא החייב במחטו סמוך לחשכה [14]שמא ישכח ויצא ולא הלבלר בקולמוסו ולא יפלה את כליו [15]ולא יקרא לאור הנר באמת אמרו החזן רואה היכן תינוקות קוראין אבל הוא לא יקרא כיוצא בו לא יאכל הזב עם הזבה מפני הרגל עבירה: **גמ'** תנן התם לא [16]יעמוד אדם ברה"י וישתה ברה"ר בר"ה וישתה ברה"י אבל אם הכנים ראשו ורובו למקום שהוא שותה מותר וכן

אפילו חשיכה דתנינן בתרה מנחה היא. תנן התם בסוף עירובין. לא יעמוד אדם ברה"י וישתה ברה"ר, ולא ברה"ר וישתה ברשות היחיד, אא"כ הכניס ראשו ורובו למקום ששותה

מסורת הש"ס

(א) [כגון שמתאל מגדל], (ב) [גי' הערוך אכרוראי פי' חומת הטיר נלשון ארמי], (ג) תענית יב: ע"ש. ד) [ע' חוס' לקמן כד. ד"ה תפני'], (ד) [לקמן קמט.], ה) עירובין כ. ע"ש נט. ע"ש, ו) פי' מגיס הטפרין לגיר, ז) בכ"מ: כתמיל. ח) [דברים ו], ט) כדפ"א סבי' ברה"י וכו' ברה"ר, כ) [וכך מפרש הערוך בערך תכרן], ל) [לעיל יד:ד.], מ) [ל"ל עיקן לגיר].

תורה אור השלם

1 שתים עשרה שנה עבדו את כדרלעומר ושלש עשרה שנה מרדו: ובארבע עשרה שנה בא כדרלעומר והמולכים אשר אתו ויכו את רפאים בעשתרת קרנים ואת הזוזים בהם קרנתים: בראשית יד ד-ה

2 כי עבדים אנחנו ובעבדותנו לא עזבנו אלהינו ויט עלינו חסד לפני מלכי פרס להת לנו מחיה לרומם את בית אלהינו ולהעמיד את חרבתיו ולתת לנו גדר ביהודה ובירושלם: עזרא ט ט

3 שמים לרום וארץ לעמק ולב מלכים אין חקר: משלי כה ג

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אכר אומה. כ"כ וכ"ש נפ' מרה דף מה ריש ע"ב חבר שם אומה שהיתה עם פרסיים עכ"ל: (ב) ר"ה עגלא מלמא עכ"ל: (ג) ומעירוכין דף סב. דהה כ"ש נאמנו פי' זה ע"ש: (ד) הגה"ל ד"ה ולא תחת וכו' והר' יעקב מפריז פירש הנרים הם כוהנים מפרסיים דומים למלאכי חבלה:

גליון הש"ם

גמ' חברים שהיו עוסקים בתורת משפטיקין לק"ש. עי' מ"ק ע ע"ב חוס' ד"ה כמן כתליה וכו' ל"ש ומתר כזה הרמ"ם מתשובותיו: מתני' שמא ישכח ויצא. עיין לעיל ג ע"א תוס' ד"ה שקולת נוסי: תוס' ד"ה כגון ר"ש וחבריו. בעלי הייגו קראת שמע. עיין ברכות עו ע"א חוס' ד"ה אמתן:

מוסף רש"י

ואפילו בשבת. יכול להתעטף כדי שיתבטל לגבר נוסי (תענית יב:). בדשות הרבים וישתה ברשות היחיד. דתניא שתא מקנן נוסי לתקוס רבנאי ריולית הכלי עמו (עירובין כ. ובע"ז שם נט:).

תוס' ישנים

(א) ואמר רבינו יעקב דהני נגין דיקן כקשקושי דמיין לפי שאין משתמשין עליהן כמו שהיו רגילין להשתמש על נגוניהן בימי הכמים ולפ"ז ל"ל לתנגיה בהכ"ג יותר משאר נגון:

עין משפט נר מצוה

כח א מיי' פ"ח מהל' תפלה הל' כ טוש"ע א"ח סי' קז סעיף כ:

סט ב טוש"ע שם:

ע ג מיי' פ"ל מהלכות תענית הלכה יב סמג עשין דרבנן ג טוש"ע א"ח סי' לב סעיף ב [ובמ"ש מהן ובפ"ק מתענית מ' קעי"ב, ובכ"מ פ"ק מברכות הל' ה' ובפ"ק דתענית סי' ה' ובפ"ק דתענית סי' טזן]:

עא ד מיי' שם טוש"ע א"ח סי' תקפה סעיף כ:

עב ה מיי' וסמג שם טוש"ע א"ח סי' רפח סעיף ד:

עג ו מיי' פ"ד מהלכות עבודה הלכה טו סמג לאוין רמב טוש"ע א"ח סי' תקכה סעיף כ:

עד ז ח מיי' פ"ב מהל' ק"ש הלכה ה ופ"ו מהל' תפלה הל' ח סמג עשין יט טוש"ע א"ח סי' קו סעי' ג:

עה ט מיי' פ"ב מהל' ק"ש הלכה ה:

עו י מיי' פ"יט מהל' שבת טוש"ע א"ח סי רנב סעיף י:

עז כ מיי' פ"ו מהל' שבת הלכה ג סמג שם טוש"ע א"ח סי' שכ סעיף ג:

רבינו חננאל

שתים עשרה שנה עבדו את כדרלעומר ושלש עשרה שנה מרדו, הרי כ"ה שנה, ובארבע עשרה למרידה בא כדרלעומר והחריבה נמצאת שלותה כ"ו שנים ותשולם נ"ב לישיבתה. וכל עיר שגגותיה גבוהות מן הכנסת סופה ליחרב שנאמר לרומם בית אלהינו ולהעמיד את חרבותיו. אמר רב אשי (אנא) עבדי למתא מחסיא שהגבהתי הכנסת למעלה מכל גג דלא ליחרב מהאי עון לעולם. אמר רב תחת נכרי ולא תחת ישמעאל, תחת ישמעאל ולא תחת חבר, שהן רעים, כדגרסינן ביבמות תחת חבר ולא תחת ת"ח, כלומר אין בו כח להציל מיד הרשעים בזרוע רמה, וב"ש יתום ואלמנה. אמר רב כל חולי ולא חולי מעיים, יכל כאב ולא כאב לב, כל מחיש ולא מחיש ראש. אמר רב יפה תענית לחלום כאש בנעורת. אמר רב חסדא ובו ביום. אמר רב יוסף ואפילו בשבת. (ואינו תענית חלום) זה שאמר רב לוה אדם תעניתו ופורע (ואינו תענית חלום) אלא שקיבל עליו מעצמו להתענות בו. ואפילו אם איירע בו אונס לוה ופורע, דדיקינן מהא דגרסי' בתענית צערא קביל עליה כי הא שמעי' הוכא דאירע בו (צער או אונס). אמר רב לוה אדם תעניתו ופורע ותענית חלום בין כך ובין כך לא. אם התחילו אין מפסיקין כו'. ראיקמנא פיסא איצטריך לדברי תורה, דתניא חברים שהיו עוסקין בתורה מפסיקין לק"ש ואין מפסיקין לתפלה. א"ר יוחנן לא שנו אלא כגון רשב"י וחביריו שתורתן אומנותן אבל כגון אנו מפסיקין אפילו לתפלה. והא דתניא כשם שאין מפסיקין לתפלה כך אין מפסיקין לק"ש הניא בעיבור שנה תניא, דא"ר אלעזר בר' צדוק כשהיינו עסוקים בעיבור שנה ביבנה לא היינו מפסיקין לא לק"ש ולא לתפלה. מתני' לא יצא החייב במחטו סמוך לחשכה כו'. ירושלמי (לעיל בהלכה ב) ממה דתנינן מנחה ותני לה ר' חייא חשיכה, הדא אמר

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com